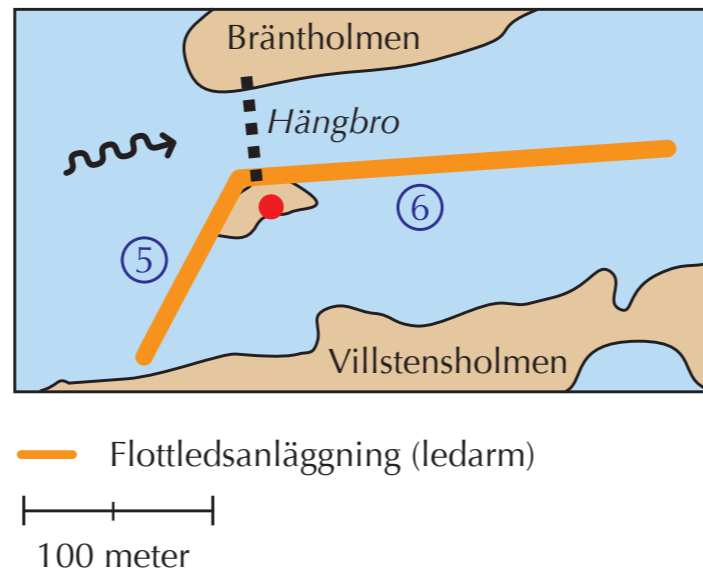

MINNEN FRÅN TIMMERFLOTTNINGSEPOKEN

Här återfinns ett antal ledarmar som starkt bidragit till att prägla dagens forsmiljö i detta område. För att kanalisera forsen och kunna styra det flottade timret efter älvens nordöstliga del anlades vid 1920-talet en stenslânt, förstärkt och höjd med en kraftig timmerbom (5). Vid den här tiden låg här även en mindre ledarm, byggd som en trækista, ungefär där hängbron idag ansluter vid denna sida forsen (se foton nedan). Vid 1930-talets början genom-

fördes en mängd spräng- och rensningsarbeten efter forsen. Det var så kallade AK-arbeten som utfördes i regi av den statliga Arbetslöshetskommissionen under 1930-talets lågkonjunkturår. Resultatet av dessa arbeten resulterade i bland annat uppförandet av den cirka 240 meter långa ledarmen av sprängsten som löper parallellt med forsen (6). Efter den mycket kraftiga vårfloden år 1938 förstärktes och höjdes den tidigare slântmuren (5) genom att gjuta en cirka 100 meter lång betongskärm på plats.

Foton över Mårdseleforfen från år 1926

Vy från norra stranden, mot sydväst. Här syns den tidigare trækistan, vid platsen där hängbron idag ansluter. Ovanför återfinns idag betongskärmen (5) och nedan ledarmen av sprängsten (6).

Vy mot nordöst. Tidigare stenslânt (5). Foto från början av 1920-talet.

Foton från Umeå Flottningsförenings arkiv, Folkrorelsearkivet, Umeå.

MINNEN FRÅN TIMMERFLOTTNINGSEPOKEN

Här vid *Villstensholmens* övre del återfinns spår av dels en så kallad *dubbel träkista* med en stödmur av sten på dess insida (3), dels en *styrskärm* av helgjuten betong (4).

Den dubbla träkistan (3) uppfördes troligen i slutet på 1800-talet då den omnämns för första gången år 1901. Träkistor av den här typen var vanlig på den tiden och de bestod av timrade front- och bakväggar som hölls samman med tvärgående balkar. Kistan fylldes med sten, både rensad natur- och sprängsten. För att göra den träkista som återfinns här mer solid och kraftigare, anlades dessutom en stödmur på dess insida. Vattentrycket blir nämligen kraftigt mot kistväggen då dess syfte var att stänga av en större förgrening av Mårdseleforsen. Det är främst den här kistan, tillsammans med den som ligger närmast forsens (5), som bidragit till att skapa den unika forsmiljö som idag präglar Mårdseleforsen. Detta genom att ledarmarna stängt av den sydvästliga delen och därmed ska-

Flottledsanläggningar 3, 4 och 5

— Flottledsanläggning (ledarm)

100 meter

pat de kraftiga forsavsnitten efter den norra delen.

Vid tiden kring år 1900 föreslog man från flottningshåll att öppna upp grenen igen och helt lägga om flottleden efter Mårdseleforsen. Timret skulle transporteras genom det så kallade *Skvatterhålet* – där man idag kan se de blottlagda stenhällarna – och utefter *Skvattergrenen*, det vill säga förgreningen mellan *Storholmen* och södra landet. Dessa planer realiserades som synes aldrig. Vid 1940–50-talet anlades en betongtunnel genom ledarmen (3) med ett spel för vattenreglering genom denna. Detta för att kunna reglera vattenmängden och trycket mot kistväggen vid höga vattenflöden. Av detta återstår endast mindre spår.

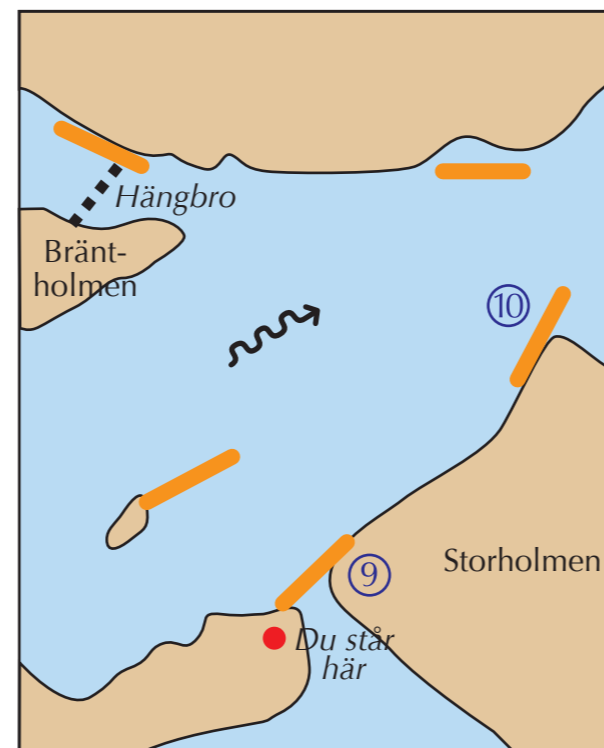
Styrskärmen av helgjuten betong (4) uppfördes 1939 och är placerad över en högvattengren. Detta för att styra undan vatten och virke vid höga vattenflöden. Denna skärm anlades samtidigt som den betongskärm som ligger ovanför (5).

MINNEN FRÅN TIMMERFLOTTNINGSEPOKEN

Här vid *Storholmens* norra del återfinns spår av stenrensningar som utfördes efter forsens. Dessa rensningar utfördes för att underlätta timrets färd utefter forsarna och undvika att timret fastnade och bildade ”brötar”, vilka var både farliga och kostsamma att lossa. Den rensade stenen användes även till att uppföra olika typer av flottledskonstruktioner, exempelvis stenmurar.

Vid flottningsepokens genombrott, i mitten av 1800-talet, användes svartkrut för att bryta loss stenar och klippor. Vid denna tid avlägsnade man sten även genom stenbränning. Det var en metod som kan liknas vid den så kallade tillmakningen i gruvor. Vid lågvatten under sen höst eller tidig vinter staplade man upp ved från torra tallar (kallad rask) runt stenar och klipp-hällor i vattendraget. Efter att ha eldat kraftigt

Flottledsanläggningar 9 och 10

— Flottledsanläggning (ledarm)

100 meter

hålldes vatten på och stenarna sprack helt eller delvis. Vid slutet av 1800-talet introducerades dynamiten i rensningsarbetena och med en betydligt effektivare rensning som resultat. Vid rensningsarbetena användes även handdrivna spel, och under 1920- och 30-talet introducerades motordrivna kranar för att underlätta stenrensning och uppläggning. Vid slutet av 1940- och under 1950-talet användes bandtraktorer i stor skala vid dessa arbeten.

Här intill ligger resultaten av rensningsarbeten. Närmast ligger en cirka 90 meter lång stenmur (9) som stänger av inloppet till den så kallade *Skvattergrenen*. Nedströms stenmuren finns fler spår av upprensad sten från flottningsepoken, bland annat en cirka 30 meter lång ledarm av sprängsten vid en udde (10).